

Soutěžní diktát

Evropská komise podpořila snahu vytvořit justici vstřícnou k dětem v různých směrech. Agenda práv dítěte zahrnuje návrh

hy procesních záruk, průzkum právních předpisů a politiku na zlepšení ochrany. Komise vydala politické prohlášení o za

pojení dětí do trestního, občanského a správního soudního řízení ve dvaceti osmi členských státech. Komise se rovněž zavá

zala ke zveřejnění pokynů pro justici vstřícnou k dětem. Ty budou hájit práva dětí být slyšeny, informovány a chráně

ny, stejně jako nebyť diskriminovány se zohledněním jejich nejvlastnějších zájmů. Agentura pro základní práva shromáždila a analyzovala

data s cílem zjistit, jak jsou tato práva v praxi naplňována. Učinila tak pomocí rozhovorů s odborníky a dětmi, které byly

vystaveny soudnímu řízení. Zpráva Agentury z roku dva tisíce patnáct se soustředila na pohled odborníků. Dále uvádíme hlavní zji

štění této zprávy. Zaměřuje se na pohled dětí a vysvětluje jejich názor na okolnosti, které jim brání v plné účasti. Vysvětluje i

snahy, které mohou pomoci překonat tyto překážky. Zdůrazňuje, že pro vytvoření justice skutečně vstřícné k dětem je třeba v jednotlivých zemích mnoho udě

lat. Zavádění zvláštních opatření k zajištění soudního řízení co nejvíce přátelského k dětem podporuje přístup dětí k justici a jejich efektiv

ní účast v soudním řízení. To postupně pomáhá zabránit omezování práv dětí zapojených do soudního řízení. Odborníci hovoří o potřebě jasných

a důsledných norem pro všechny zúčastněné. Podporují metody pro zajištění dohledu při zavádění těchto norem. Průzkum mezi dětmi tento závěr posiluje.

Z pohledu dětí je chování odborníků klíčem k tomu, aby k nim byla soudní řízení přátelská a cítily se bezpečně a příjemně. Když děti cítí, že odborníci s nimi zacházejí s respektem a berou jejich názory vážně, je pravděpodobnější, že budou samy jednat čestně a s dobrými úmysly. Odborníci, kteří vnímají děti pozitivně, také spíše používají výslechové místnosti přizpůsobené dětem a předkládají jim informace, které jsou vstřícné a přiměřené jejich věku. Zacházení s dětmi je důležité, proto jsou nezbytné jasné praktické pokyny a školení pro všechny odborníky, kteří s dětmi pracují. To je pro zúčastněné děti velmi důležité. Děti zdůrazňují, že pro svou efektivní účast potřebují nejen informace a podporu po celou dobu soudního řízení, ale také procesní záruky. Děti a odborníci také předkládají konkrétní návrhy jak učinit řízení pro děti více vstřícné a ověřují řadu platných postupů. Právo být vyslyšen a vyjádřit své názory je nezbytné pro efektivní účast v soudních řízeních. Toto právo dětem zaručuje Organizace spojených národů. Některé zákony přiznávají zvláštní práva a ochranné záruky dětem, které se staly obětí trestného činu nebo jeho svědky, ale podobné záruky neexistují pro děti účastnící se občanského soudního řízení. Procesní záruky pro dětské oběti mají různé formy. Třeba v rámci boje proti špatnému zacházení s dětmi a jejich zneužívání se omezuje počet výslechů dětských obětí. Doporučuje se také, aby slyšení probíhala na zvláštních místech a vedli je vyškolení odborníci. Nemělo by dojít k vizuálnímu kontaktu mezi dítětem a pachatelem. Děti nemusí být u soudu osobně, ale mohou vypovídat prostřednictvím komunikačních technologií nebo audiovizuálních prostředků. Výslechy jsou pro veřejnost uzavřeny a dítě k soudu doprovází zákonný zástupce nebo jím zvolená dospělá osoba. Odborníci i děti považují procesní záruky za zásadní. Odborníci zdůrazňují

jí, že ochranná opatření snižují stres u dětí a předcházejí tomu, aby se děti stávaly obětí procesu. Kromě toho odborníci ze všech členských států uvádějí příklady, které prokazují, že opo

míjení těchto opatření velmi negativně ovlivňuje soudní řízení i samotné děti. Děti se shodují, že ochranná opatření jim pomáhají snížit stres při svědectví a cítit se volněji. Pokud nejsou ochranná opatře

ní trvale užívána, může to být významným zdrojem strachu a úzkosti. Děti zvláště ocení, když mohou svědčit v nepřítomnosti obžalovaných a jejich rodin nebo přátel. Není-li to možné, lze použít zástěny, aby se zabrá

nilo vizuálnímu kontaktu. Děti se cítí ve stresu, když musí svědčit před mnoha lidmi a v prostředí, které k nim není přátelské. Často dávají přednost tomu, aby v průběhu slyšení bylo přítomno co nejméně lidí a

chtějí být informovány o roli těch, kteří jsou přítomni. Děti, které se účastní trestního řízení, kladou velký důraz na možnost přijímat informovaná rozhodnutí o dostupných procesních zárukách. Oceňují také možnost vy

brat si podle pohlaví a důvěryhodnosti odborníky, kteří je budou vyslyšet. Někdy preferují být jen samy s odborníky, kteří je vyslychají. Zákony ve většině členských států nařizují procesní záruky pro trestní řízení. Tyto

záruky mohou zahrnovat přizpůsobení prostředí pro výslech a řízený kontakt s ostatními stranami, zejména s obžalovaným. Obecně platí, že to, kdo má na starosti výslech dítěte, je podrobněji upraveno v trestním právu než v ob

čanském. Občanské právo je více roztržštěné. V závislosti na typu případu je možné získat svědectví od dítěte buď povinně, nepovinně nebo to vůbec není určeno. Častou alternativou občanskoprávního řízení je mediacce. Od

borníci doporučují použití procesních záruk pro všechny děti v trestních a občanskoprávních řízeních. Děti účastníci se soudních procesů, týkajících se péče o ně, si často stěžují, že procesní záruky, které jsou v trestním řízení, v

občanském nemají. To zahrnuje například možnost vyhnout se jakémukoli kontaktu s obžalovanými, neboť se může stát, že jsou to právě jejich rodiče. Zralost dítěte je rozhodující pro určení, zda se on či ona může zúčastnit soudního řízení. To

to posouzení je většinou založeno na názorech jednotlivých soudců nebo je stanoveno podle věkových skupin, ale tento postup nemá jasně daná kritéria. Posuzování způsobilosti se ve všech zemích běžně nepoužívá. Navíc mnozí odborníci

podceňují dětský rozum a schopnost porozumění, protože nemají znalosti a zkušenosti se specifickým dětským chováním. Právo být slyšen je volba, nikoli povinnost, a děti zdůrazňují, že ony by měly mít slovo v tom, jak budou slyšeny. Odborníci by

měli uznat, že děti mají jasné názory a náměty, jak by podle nich mělo vypadat řízení více přátelské k dětem. Pokud se dítě rozhodne účastnit se soudního řízení, je třeba vynaložit úsilí na podporu jeho zapojení. Přijatá opat

ření by měla být založena na individuálním posouzení dítěte a být přizpůsobena jeho věku a zralosti, jakož i průběhu jeho specifického případu. Děti v rozhovorech naznačují, že otevřený, pozorný a přátelský přístup je klíčem k tomu, aby

mohly lépe vyjádřit svá přání a pocity. Odborníci i děti **tvrdí**, že přátelská komunikace není běžnou praxí. Často chybějí specifická pravidla a pokyny k tomu, jak mají odborníci provádět výslech, a to hlavně v občanském soudním řízení. V trestních i občan

skoprávních řízeních v důsledku toho vše závisí na individuálních schopnostech zúčastněných odborníků. Liší se to také v závislosti na soudu a regionu. Bylo zjištěno, že například policisté a soudci obvykle postrádají specializaci pro výslechy dětí.

Pokud existuje více standardizovaných a podrobných pravidel či pokynů, jsou práva dítěte při výslechu lépe chráněna. Odborníci uvádějí, že klesá počet výslechů a jednání specialistů je k dětem přátelštější, díky čemuž se děti cítí bezpečně a komfortně.